

Rellevància de la dona a Saphil. Indústria tèxtil del Ripollès

Presentació

Des de bon començament tenia bastant clar que el treball de recerca el volia enfocar a la modalitat de ciències socials. Atesa la tradició familiar en l'àmbit de la indústria tèxtil, de seguida em van despertar interès tant les especificitats del desenvolupament industrial del Ripollès com el paper que hi va tenir la dona, sabent la profunditat amb la qual es poden estudiar.

Els objectius principals d'estudi proposats són: a) Veure si les indústries del Ripollès responen a les característiques generals de la indústria tèxtil a Catalunya; b) Fer un seguiment exhaustiu del procés evolutiu de les indústries tèxtils utilitzant com a referent l'empresa SAPHIL, i c) Analitzar la importància de la dona en la indústria tèxtil a partir de la funció que tingué a SAPHIL.

Metodologia i cos del treball

La metodologia emprada per a la realització d'aquest treball, consisteix en la lectura de bibliografia existent sobre la matèria, l'obtenció de testimonis orals i el recull de documentació de l'època, informació a partir de la qual en primer lloc es contextua-

litzarà la temàtica des de les vessants històrica i industrial, i en segon lloc s'exposaran les conclusions a les quals s'hagi arribat.

Pel que fa a l'estructura del treball, en el primer apartat hi trobem la introducció. En el segon apartat s'explicaran els antecedents històrics, tant a nivell mundial com en l'àmbit estatal i català, del desenvolupament industrial i les fàbriques tèxtils. En el tercer apartat veurem les característiques geogràfiques i econòmiques de la comarca del Ripollès. Pel que fa al quart apartat analitzarem el naixement i el posterior desenvolupament de SAPHIL, com a paradigma de gran indústria tèxtil del Ripollès. En el cinquè apartat s'estudiarà el paper, la rellevància i les condicions de treball de la dona en el món tèxtil. I en sisè lloc, i últim, s'exposaran les conclusions sobre la base dels objectius anteriorment esmentats. Acompanyant la memòria del treball hi consta un annex, en el qual hi ha entrevistes, fotos i documents de premsa de l'època.

Conclusions

A fi d'extreure conclusions en relació amb la temàtica d'aquest treball, i seguint la metodologia anunciada a l'inici, vull remarcar els resultats obtinguts.

a) Veure si les indústries del Ripollès responen a les característiques generals de la indústria tèxtil a Catalunya

Pel que fa a les característiques generals de les indústries tèxtils del Ripollès i la resta d'indústries tèxtils de Catalunya, es pot afirmar que ambdues són molt coincidents, malgrat que existeixen petites especificitats pròpies d'aquesta comarca. Tot i que la majoria de les colònies industrials, fàbriques de riu i vapors del territori català presenten a nivell general una infraestructura similar, existeix una certa diferenciació pel que fa a la utilització de recursos energètics i l'ús de determinada maquinària. El fet d'utilitzar una font d'energia o una altra és en gran part degut a la situació geogràfica en la qual es troba ubicada la indústria tèxtil. Així doncs, es pot afirmar que les indústries del Ripollès no presenten exactament les mateixes característiques que les de la resta de Catalunya, es presenta una distinció territorial. Aquestes solen utilitzar l'energia hidràulica com a principal font d'energia gràcies a la possibilitat d'aprofitar el relleu i l'orografia del terreny pel qual discorren els rius Ter i Freser, a diferència de les altres indústries catalanes, situades en indrets amb poc o nul desnivell, cosa que els minva la possibilitat d'aprofitament de les turbines hidroelèctriques.

Avui en dia, la majoria d'empreses tèxtils del Ripollès estan tancades a causa de la impossibilitat de competir amb la resta de productors internacionals, principalment de països emergents com la Xina o l'Índia, on les obligacions legals són molt menys exigents o directament inexistents. Aquesta situació ha provocat que actualment

l'economia del Ripollès giri a l'entorn del sector terciari, principalment en activitats com el turisme, l'hostaleria i els esports de muntanya.

b) Fer un seguiment exhaustiu del procés evolutiu de les indústries tèxtils utilitzant com a referent l'empresa SAPHIL

A principis del segle XX la raó social Ramon Bach Germans va llogar una nau industrial de 2.000 metres quadrats al paratge del Roig, a la parròquia de Ripoll. Allà restà durant tretze anys fins que es va traslladar al centre de Ripoll. SAPHIL comprà aquestes naus i les va ampliar fins als deu mil metres quadrats, i restà en aquest recinte durant més de setanta anys. El naixement definitiu de l'empresa SAPHIL pròpiament dita es produeix l'any 1919, com a conseqüència de la unió dels recursos tècnics i econòmics de quatre industrials catalans que van decidir fusionar les seves empreses per crear una indústria tèxtil llanera de gran format, que va suposar l'aparició del referent principal en el ram del tèxtil llaner de la comarca del Ripollès, tant per volum de producció com per nombre de treballadors.

L'organització financera de l'empresa va estructurar el seu capital de manera que es fessin grans inversions en la compra de maquinària puntera, amb l'objectiu d'amortitzar ràpidament aquestes adquisicions i poder-se seguir actualitzant a mesura que anessin apareixent avenços tecnològics que permetessin augmentar la productivitat i reduir temps i costos.

Pel que fa a la contractació de capital humà, SAPHIL va ser una empresa pionera pel fet d'anar a zones rurals desfavorides i poc desenvolupades, possibilitant l'alfabetització i l'entrada en el món laboral de noies adolescents sense perspectives de futur, mitjançant la creació de la Residència-Escola SAPHIL, a la qual passaven a residir en unes condicions de vida òptimes i sota la tutela d'una congregació religiosa.

Després de la suspensió de pagaments de SAPHIL, l'any 1992 un grup empresarial anomenat Fil-Génesis en va comprar els actius per continuar l'activitat dins del mateix sector. Es mantingué actiu durant vint anys, i actualment només conserva l'explotació de les turbines hidroelèctriques.

c) Analitzar la importància de la dona en la indústria tèxtil a partir de la funció que tingué a SAPHIL

En un principi la totalitat del personal de les fàbriques eren homes. Les feines eren molt pesades; les jornades laborals, de dotze hores diàries, i no disposaven d'ajudes per manipular càrregues, tot depenia de l'esforç humà. Les poques feines lleugeres eren reservades als infants, que treballaven des de ben petits.

Les dones es van anar incorporant progressivament per la manca d'homes i la urgent necessitat d'ampliar les plantilles per satisfer l'ascendent demanda de producció.

Els empresaris tèxtils van saber aprofitar la mancança de llocs de treball específics

per a dones que hi havia a la comarca, estructurant el procés de la filatura per poder ser dut a terme per operàries femenines. L'evolució de les màquines i la subtil dedicació de les dones van ser un èxit que va desplaçar els homes del procés tèxtil, i els va desterrar cap a la metal·lúrgia i altres indústries pesants.

La remuneració econòmica era molt inferior en el cas de les dones, però això va comportar que les famílies tinguessin dues fonts d'ingressos diversificades que els donaven més estabilitat econòmica.

En el cas de SAPHIL la plantilla era majoritàriament femenina per causa de la residència, i això permetia disposar d'un personal molt jove i capaç d'assimilar la formació continuada que requeria el ram del tèxtil en aquells moments. També minimitzava les baixes laborals per malaltia o maternitat, ja que eren adolescents, i facilitava exercir un control estricte sobre les reivindicacions sindicals i fomentar la cohesió interna.

Bibliografia i webgrafia

— MARÍN I SURROCA, J. *Condicions de vida i de treball de la classe obrera i conflictivitat social al Ripollès*. Ripoll: Ripollès Desenvolupament, 2006. — VIÑETA I ORTIGUÉS, P. *Història d'una colònia tèxtil: La Farga de Bebié*. Ripoll: Imp. Offset Bonet SL, 2002. — CUTRINA I SORINAS, G. *Les arts tèxtils a Ripoll i a la comarca*. Ripoll. G. Cutrina, 1986. — CLUA I MERCADAL, J. *Les colònies industrials*. Sant Cugat del Vallès, DL, 2001 (Els Llibres de la Frontera). — MUNTADAS I CASANOVAS, M. *Colònies industrials del Ripollès*. Girona: Universitat de Girona, 1997. — *SAPHIL. Sociedad Anònima de Peinaje e Hilatura de Lana*. Barcelona: Instituto Gráfico Oliva de Vilanova a Barcelona, 1946. — DOREL-FERRÉ, G.; PERARNAU, J.; MUÑOZ, J. *Habitatge obrer i colònies industrials a la península Ibèrica*. Terrassa: Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, 2008. — PUNTAS, J. «150 anys de colònies industrials». *L'Erol*, núm. 86-87 (2005). — CABELLO I PÉREZ, R. *Muñecas de Trapo Azul*. Campdevàrol, Ajuntament de Campdevàrol, 2013. (Monogràfics de Campdevàrol Literatura; 3). — RAMÍREZ VÁZQUEZ, J. *Centrales Electricas*. Madrid: CEAC, 1995. — TEIXIDOR, E. *Vida de Colònia - Les colònies tèxtils a Catalunya*. Barcelona: Angle Editorial, 2010. — DEPARTAMENT DE CULTURA I MITJANS DE COMUNICACIÓ DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA. *Colònies industrials*. — MUSEU DE LA CIÈNCIA I DE LA TÈCNICA DE CATALUNYA. *La fàbrica tèxtil*. — ALAYO I MANUBENS, J. C. *L'electricitat a Catalunya de 1875 a 1935*. Barcelona: Pagès editors, 2007. — ALCÀNTARA I RIBOLLEDA, S. *Olor de Colònia*. Barcelona: Mirmanda, 1984. — PALOMERAS I CASADEJÚS, D. *L'automòbil Negre*. Vic: Eumo Editorial, 1990. — <<http://www.arxiucomarcaderipoll.org/default.htm>> — <<http://www.bibgirona.cat/biblioteca/ripoll>> — <<http://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0239872.xml>> — <[---

Recerques 2016 / Vedruna Escorial Vic](http://www.raco.cat/index.php/annals-</p></div><div data-bbox=)

CER/article/viewFile/204245/289050> – <<http://www.ddgi.cat/publicacions/llibres.seam;jsessionid=294cbeb1a3bcd09711f52184ee92?coleccioId=297&cid=4950&categoriaId=4>> – <http://www.museuderipoll.org/ambit_9.php#.Vatznvtmko> – <<http://leonesando.blogspot.com.es/search/label/De%20la%20SAPHIL>> – <<http://www.mnactec.cat/docs/Dossier-La-dona-al-m%C3%B3n-industrial.pdf>> – <<http://www.profesorenlinea.cl/universalhistoria/RevolucionIndustrial.htm>> – <<http://www.sapiens.cat/ca/agenda/l-esperit-del-ter-160534.php>> – <<http://www.ddgi.cat/municipis/RibesdeFreser/l-libret-recolons-saida.pdf>> – <<http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/5509/vda1de1.pdf;jsessionid=B5592C69AD47A10F0705EDF050CFADDA.tdx1?sequence=1>> – <<http://www.raco.cat/index.php/revistaetnologia/article/viewFile/122995/170740>> – <<http://www.sapiens.cat/ca/agenda/la-dona-al-mon-industrial-159658.php>> – <http://www.el9nou.cat/noticies_o_0/44098/una-exposicio-comemora-els-75-ansys-riuada-mortal> – <<http://www.xtec.cat/~xripoll/indus16.html>>.
